

Eade, Michael, *Sails & Winds. A Cultural History of Valencia* (Signal Books, 2019), pp. 384, ISBN: 978-1-909930-75-9.

L'ús per al títol del famós vers d'Ausias March, 'Veles e vents', extraordinàriament difós gràcies a la cançó de Raimon, és tota una declaració d'intencions, ben evocadora, de l'obra de Michael Eade. Com ell mateix apunta a l'inici, no es tracta ni d'una guia de viatges, ni d'un llibre d'història, política o literatura, però és, alhora, tot això. És, sobretot, una aproximació personal de l'autor al territori i la societat dels valencians, fruit del seu interès i les seues visites recurrents al País Valencià. I es tracta d'una aproximació molt completa i molt atenta als aspectes històrics i culturals, una cosa gens habitual –

i molt d'agrar– en les visions foranes sobre els valencians. No debades, Eade no deixa pràcticament cap tema o ciutat valenciana important per abordar i ho fa combinant intel·ligentment el relat històric, el geogràfic i el literari, a través de tres parts diferenciades amb diversos capítols cadascuna: 'Moors, Jews and Popes', 'Cities' i 'Twentieth-Century Blues'.

En la primera d'elles fa un repàs a la història valenciana des de l'antiguitat fins a la contemporaneïtat, començant per la civilització romana fins al segle XX, passant pel Cid, el llegat andalusí, Sant Vicent Ferrer, el papa Luna, els grans lletraferits del Segle d'Or, els Borja, l'expulsió dels moriscos, les guerres carlistes o l'esmentat Raimon. I mentre ho fa aprofita per a parlar de moltes de les localitats que vehiculen eixa petjada històrica: Sagunt, Gandia, Xàtiva,

Peníscola, Morella... A continuació, en la segona part fa un recorregut per altres contrades de la geografia valenciana, en clau més purament de viatge i de comentari bé monumental bé antropològic: de Benidorm a Altea, Calp o Cullera, d'Alacant a Xixona o Alcoi, d'Elx a Santa Pola, Guardamar o Torrevella, i fins a tres capítols sobre la ciutat de València. Finalment, en la tercera part, dedicada al segle XX, conjuga l'anàlisi de les dues grans figures representatives de començaments de la centúria, Blasco Ibáñez i Sorolla, i dels dos grans escriptors valencians de la Guerra Civil, Max Aub i Miguel Hernández, amb un endinsament en els mateixos fets del conflicte bèl·lic i dos capítols més, dedicats, d'una banda, a la comarca interior del Racó d'Ademús i, d'una altra banda, a l'agricultura i la gastronomia típicament valencianes.

L'estructura, per tant, és molt intel·ligent i, amb la prosa àgil, esmolada i fins i tot divertida d'Eaude, fa que la seua lectura siga realment plaent. Ara bé, pel que fa al contingut, hi ha diversos aspectes si més no discutibles al llarg de la seua completa aproximació al país dels valencians. Un d'ells és el tòpic mil vegades repetit de l'‘Arab legacy’ (xi), present en pràcticament tots els viatgers anglesos per terres valencianes des de finals del segle XVIII i començaments del XIX, quan precisament va començar a construir-se eixa visió, en paral·lel a la d'Andalusia. I sí, evidentment el llegat dels andalusins, els mudèjars i els moriscos ha condicionat la història valenciana i n'ha deixat petjades, com ara en les hortes, la llengua, la toponímia o l'alimentació, però realment ni a escala social, ni tan sols pel que fa a les restes arquitectòniques, hi ha a hores d'ara una presència potent, o almenys tan omnipresent com sol dibuixar el tòpic, d'aquella herència islàmica.

Una mica en línia amb això, cal apuntar que els interessants i moltes vegades brillants apunts literaris d'Eaude són molt més acurats que els històrics, ja que certes errades esguiten ací i allà el text: ni el símbol del rat penat té res a veure amb el rei Jaume I i el setge cristià de València; ni els jueus van arribar a constituir mai el 20% de la població de l'antic regne valencià; ni el papa Luna era valencià, sinó aragonés; ni Amàlia (Moreau) Bacardí era catalana, sinó franco-haitiana; ni les festes de Moros i Cristians se celebren habitualment per Sant Jordi –només a Alcoi i Banyeres–; ni les fogueres de la Inquisició es van encendre mai a la plaça del Mercat de València; ni Pérez Galdós va pertànyer a una família cryptojueva; ni molts altres apunts són com s'hi expliquen. Per tant, provenyen d'on provenyen les errades, que

probablement l'autor pren d'altres llocs, s'hauria agraït més precisió a l'hora de tractar les dades històriques exposades al llarg de l'obra.

Igualment, també en la visió polititzada, i explícitament d'esquerres, que recorre el llibre hi ha alguna falla important, com ara afirmar que 'The Valencian nationalists of today are known as blaveros or blavers' (203). Tot i que Eade aprofundeix en la qüestió i matisa i enriqueix l'asseveració, és evident que una comprensió profunda de la qüestió nacional valenciana mai podria partir de tal consideració: el blaverisme, com bé ha analitzat el sociòleg Vicent Flor, va ser un moviment populista conservador de caràcter clarament antiintel·lectual, antivalencianista i anticatalanista, ben allunyat de manera global de qualsevol mena de nacionalisme valencià real i conseqüent. Alhora, d'una altra banda, la postura empàtica amb la causa nacional valenciana del mateix Eade beu d'unes visions del valencianisme que tal vegada podríem definir com un tant desfasades, deutors del catalanisme fusterià de les dècades de 1960 a 1980, certament hegemòniques en la catalanística internacional, però que ja no ho són de manera majoritària entre els mateixos nacionalistes valencians, partidaris d'una visió autocentrada de la valencianitat sense una dependència estricta o referenciada segons els paràmetres de la catalanitat, més enllà dels evidents lligams de germanor lingüística i cultural entre catalans i valencians.

En estreta relació amb açò, la visió predominant d'Eade sobre la societat valenciana comparteix les principals consideracions d'eixe mateix paradigma, és a dir, en les seues paraules o d'altres autors que cita, el d'una 'complex and often contradictory region', 'the most delicate and inexact territory in the Hispanic mosaic', de 'conflictual politics' i 'complexities of identity' (xi–xii), un lloc a mig fer, ple de contradiccions i afliccions, que no és ni nord ni sud, ni Castella ni Catalunya, ni de moros ni de cristians... Ni carn ni peix, com en deia el mateix Joan Fuster, per la frustració de no poder encaixar la seua proposta de plenitud nacional catalana dins de la societat valenciana, davant la qual cosa feia gairebé una esmena a la totalitat. En el cas d'Eade això es tradueix en un especial èmfasi en les construccions culturals negatives sobre els valencians i en una marcada insistència en la qüestió de la corrupció, a la qual dedica un capítol sencer en la segona part del llibre i en molts altres passatges, com a conseqüència, de fet, d'haver escrit la seua obra entorn de 2017 i 2018, un moment en què, en efecte, la societat

valenciana era assenyalada com el territori per excel·lència de les pràctiques corruptes espanyoles.

I amb tota la raó del món, després de dues dècades de governs conservadors que van arribar a quotes de malversació, balafiament, nepotisme i utilització privada de les institucions públiques difícilment imaginables. Però la insistència de l'autor en la qüestió ha fet que la seua interessantíssima història cultural no haja envellit bé del tot, ja que a penes dos anys després de la publicació del llibre, en l'actual 2021, resulta evident que la corrupció, la impunitat o els juís morals negatius, després d'un canvi generalitzat en els governs locals i autonòmic, han deixat de ser atributs col·lectius específics dels valencians. En tot cas, benvinguda siga la visió sobre el País Valencià i els valencians de Michael Eaude, que val molt la pena de llegir. Com hem apuntat, la seua obra no és una guia de viatges, ni un llibre d'història, política o literatura, però és, alhora, tot això, la qual cosa ja és tot un mèrit, com també ho és la seua atractiva i amena lectura. A més a més, la visió de l'autor se suma a la llarga tradició de britànics que han parlat sobre les terres valencianes, mitjançant la qual els mateixos valencians podem observar-nos, construir-nos i desconstruir-nos a través de les diferents panoràmiques externes i internes que ens ajuden a perfilar els traços d'una identitat col·lectiva sempre canviant i potser poc estructurada, però realment existent des del riu Sénia fins al riu Segura, des de Vinaròs fins a Oriola, des de fa, com a mínim, set segles.

Vicent Baydal Sala
Universitat Jaume I